

УПРАВЛЕНИЕ № 122/27.02.2015г.

РЕЦЕНЗИЯ

относно конкурс за академичната длъжност „Доцент” в областта на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4. Обществено здраве, специалност „Спортна медицина”

Рецензент: проф. д-р Мария Василева Тотева, дмн

В обявения конкурс от НСА за нуждите на катедра „Спортна медицина” (ДВ, бр. 92 от 7.11.2014 г.) се явява единствен кандидат, а именно гл. ас. д-р Богдана Любомирова Илинова, доктор. По процедурата са спазени всички изисквания на ЗРАСРБ.

Д-р Б. Илинова е родена през 1956 год. Тя завършва медицинското си образование през 1982 г. в гр. София и започва работа като лекар – ординатор в Окръжна болница, гр.Пазарджик.

През 1986 г. след успешен конкурс е назначена за асистент към кат. „Спортна медицина” във ВИФ (сега НСА). Последователно придобива званието ст. асистент и гл. асистент. Тя защитава дисертация през 2013 г. и е удостоена с образователната и научна степен „доктор”.

За настоящата хабилизация са представени 26 научни труда (в т.ч. 1 монография), 6 участия в учебни програми и 4 участия в образователни и научни проекти.

Прегледът на публикациите установява, че д-р Илинова е самостоятелен автор в 8 от тях, първи е в 4, втори – в 8 и в 6 е трети и последващ.

Научната продукция на кандидатката може да бъде условно групирана в следните тематики:

- морфологични характеристики на спортистите (2, 3, 4, 5, 8, 10, 15, 24);
- физическа дееспособност и физически работен капацитет (7, 17, 18, 22);

- физиологични характеристики при жените (1, 11, 20, 21, 23);
- хранителен режим при спортуващи (12, 13, 14, 25);
- спортен травматизъм (9, 16);
- други (26).

Поради съавторство с кандидатката не рецензирам статиите с номера 2, 3 и 15.

Морфологичните особености на спортистите са изследвани в най-големия брой (9) от представените публикации. Интересът на кандидатката е мотивиран от ролята на телостроежа върху специфичната спортна дейност. Самостоятелно и в съавторство са проучени специфични характеристики на спортуващи от различни дисциплини.

Едни от тях са върху функционалната асиметрия при спортове с почти равномерно натоварване на крайниците като бокса (4), както и преимущественото участие на дясната или лява телесна половина при хандбалисти (5). Чрез показателят за асиметричност на Начева, А. е получена обективна информация, която обогатява научно-практическите знания по проблема.

Комплексната оценка на формата и структурата на тялото, представена чрез изследването на соматотипа, е особено съществена при спортове, свързани със значителни силови натоварвания, като културизъм (6). При тях определените компоненти на телесната маса са основна предпоставка за спортните успехи. Те са обект на проучване и при състезателки по тежка атлетика (8), участнички в тренировъчен лагер. Приложената програма води до определени промени в телесния състав.

Оценявам положително първите изследвания у нас в тази област на състезатели по шорт трек (24). Установен е характерен морфотип, характеризиращ се с малко количество мастна тъкан, много добро мускулно-скелетно развитие (особено на долните крайници) и добре

развит гръден кош. Тези резултати потвърждават формираща роля на спортните натоварвания върху човешкия организъм.

Посочената тематика се обогатява чрез изследванията на непроучен до сега у нас контингент на юноши, занимаващи се със стрелба с лък (10). Физическото развитие на 16-годишни кадети е сравнено с това на неспортуващи от същата възраст. Данните потвърждават ролята на системната двигателна активност върху процесите на растеж.

Публикациите от **второто тематично направление** са в логична връзка с морфологичните характеристики на спортистите, с насоченост към физическия работен капацитет.

Развитието на двигателните качества на юноши – колоездачи са обсъдени подробно във възрастов аспект (7) като се препоръчва диференциран методичен подход, с оглед предотвратяване на неблагоприятни въздействия на тренировъчните натоварвания.

Изследването на физическия работен капацитет е основна задача във функционалната диагностика на състезателите. Неговите признаци са тясно свързани със спецификата на спорта. Липсата на информация при тежкоатлетки насочва Б. Илинова (в съавторство) към проучване на проблема, съобразно тегловите им категории (17).

Тестирането на анаеробния капацитет сравнително рядко се прилага, поради което експерименталните резултати представляват значителен интерес. Подбрани волейболисти (18) изпълняват велоергометричния Wingate-тест, който дава възможност за обективни заключения относно анаеробната им мощ. Тази информация се обогатява чрез извършения корелационен анализ между информативни показатели за телесния състав и данните от функционалното тестиране (22). Установените зависимости изтъкват необходимостта от комплексното изследване на морфологичния и функционален статус с оглед прецизиране оценките на мускулната функция.

Акцентът в научните интереси на д-р Илинова са проблемите на женския спорт. В това направление се включват публикациите от **трета група**. Тяхната тематика е както структурните характеристики на спортистките (1), така и специфичните физиологични промени при тях.

Тренировъчната дейност е свързана с ежемесечния менструален цикъл на състезателките. Независимо от индивидуалните особености, анкетираните висококласни тежкоатлетки съобщават, че силовите упражнения нямат отрицателно въздействие върху тяхната кондиция, тренировките не се прекъсват, а спортните постижения в ред случаи са и по-високи (11). Тази данни насочват кандидатката към анкетиране на широк кръг жени от различни спортове (20), които информират за началото на менархе, особеностите на менструалния цикъл, режима на тренировките в този период, влиянието върху резултатите им.

Въздействието на специфичните хормонални нива върху спортната реализация се обсъждат задълбочено в обзорна статия (33) като теоретичният материал е подкрепен с богата библиография от 95 автори.

Съществен проблем в женския спорт е периода на бременността и по-точно продължителността на тренировъчния процес след забременяване и началото му след раждане (21). Анкетният метод и събеседването със състезателки от различни спортове установява, че няма неблагоприятно въздействие върху детеродната функция, а майчинството не е пречка за постигане на високи резултати.

Посочената по-горе проблематика намира своя завършен израз в издадената монография „Жената и спорта“ (1). Чрез нея се запълва една празнина в спортно-медицинската литература. В изданието последователно се коментират половия диморфизъм и характеристиките на женската репродуктивна система. Ежемесечните физиологични процеси, периодите на бременност и майчинство налагат компетентен индивидуален режим на физически натоварвания. В книгата са представени и по-честите медицински проблеми при спортистките,

особеностите на травматизма, както и препоръки за хранителния им режим. Тя може да служи и като компетентно ръководство в практическата работа на треньорите.

Съществено предизвикателство в спорта е въпросът с подбора на подходящи хранителни вещества, които имат градивен и стимулиращ ефект върху състезателите без да бъдат квалифицирани като допингиращи медикаменти. Този проблем е обект на изследване в трудовете от **четвърто направление**.

Създаденият колектив от утвърдени специалисти (в т.ч. и д-р Илинова) извършва интересен експеримент с различен контингент от практикуващи фитнес и непрофесионално културизъм. На фона на силови тренировки се включва комплекс от подбрани аминокиселини, увеличаващи хипертрофията на мускулатурата. Ефектът от 3-месечната програма се контролира от подходящи биохимични, антропометрични и динамометрични показатели (12, 13, 14). Резултатите от тези проучвания имат практическо значение с оглед изграждане на подходяща методика по суплементация.

В подобна насока е оценката на хранителния режим на състезатели по борба (25). Опитната група е подложена на подходяща диета, която води до достоверни положителни биохимични и структурни промени на мускулната маса. Друг проблемен спорт по отношение на храненето е бокса. Той изисква система за поддържане на оптимално тренировъчно и състезателно ниво, която е апробирана успешно при женския национален отбор в продължение на 3 години

Спортно-медицинския контрол е тясно свързан с профилактиката на травматизма. В **това направление** са публикувани 2 статии. Първата от тях се отнася до сравнително тежкия травматизъм в колоездачния спорт (9). Анализирани са подробно външните и вътрешни фактори за инцидентите и необходимите мерки за тяхното ограничаване. Противоположен спорт по отношение на уврежданията е фехтовката (16). Върху обширен материал (в съавторство) от 2422 фехтовачи е

анализиран травматизма по време на състезания по отношение причините, вида, локализацията и честотата на травмите. Предложени са препоръки за тяхното ограничаване.

Към раздела „Други“ е включена статията посветена на влиянието на сексуалния живот върху спортната реализация (26). Въз основа на богат литературен материал се коментират различните схващания по проблема. Авторката изтъква, че е трудно да бъде даден еднозначен отговор предвид голямото разнообразие от фактори като личностни качества, навици, стрес и умора, режим и т.н., което обуславя и индивидуалното сексуално поведение.

Анализът на научната продукция на д-р Б. Илинова установява резултати, които имат научно-приложна значимост. По-главните приноси могат да бъдат групирани в следните насоки:

- Задълбочено са проучени специфичните характеристики на женския организъм в контекста на спортните занимания.
- По обективен начин са доказани структурните промени при състезателки, практикуващи традиционно мъжки спортове.
- За първи път у нас е разработен антропометричен профил на състезатели по шорт трек и стрелба с лък.
- Използвани са информативни методи за диагностициране на функционалната асиметрия при спортове с различна двигателна активност.
- Разработеният модел за суплементация е подходящ за приложение при състезатели от различни спортни дисциплини.
- В практически план резултатите, свързани с физиологичните промени при жените, оптимизират учебно-тренировъчната работа с тях.

Както бе упоменато, д-р Илинова е в колектива на 2 научно-изследователски проекта, единият от които е по национална програма. Тя е участвала в ред научни форуми, за част от които (10) представя и съответни сертификати.

Научните резултати на кандидатката са цитирани в 19 разработки.

Основна част от професионалната дейност на д-р Илинова представлява **учебната работа**. В продължение на 29 години тя има преподавателска дейност по спортна медицина при наднормена учебна и извънаудиторна заетост. Освен упражнения с български студенти, преподава на английски език на чуждестранни по програмата „Еразъм“. Включена е като лектор и в обучението на курсистите в следдипломна квалификация.

Д-р Илинова е член на авторския колектив представил 6 учебни програми в бакалавърската степен. Тя участва в разработването на 2 учебни проекта.

Ежегодно е избирана за рецензент на студентски и магистърски разработки.

Ръководила е дипломанти – 2 д. от ОКС „Бакалавър“ и 3 д. от ОКС „Магистър“, които успешно са защитили своите дипломни работи.

Като преподавател проявява голяма прецизност и старание, което допринася за високия ѝ авторитет.

Заклучение

Въз основа на анализа на цялостната дейност и многогодишната ни съвместна работа с гл. ас. д-р Богдана Любомирова Илинова, доктор оценявам високо професионалните ѝ качества на изграден специалист в областта на спортната медицина. Това ми дава основание убедено да препоръчам на Уважаемото научно жури да я удостои с научното звание „Доцент“, за което тя притежава всички необходими достойнства.

23.02.2015 г.

Рецензент: 
проф. д-р Мария Василева Тотева, дмн